

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

بدين بوم وبر زنده يك تن مباراد
از آن به که کشور به دشمن دهيم

چو کشور نباشد تن من مباراد
همه سر به سرت تن به کشنن دهيم

www.afgazad.com

Literary-Cultural

afgazad@gmail.com

ابسي - فرهنگي

محمد اسحاق برکت
ویرجینيا - امريكا
۲۰۰۹ اکتوبر ۱۸

بيائيد پښتو بياموزيم ۲۲ لوست

(درس ۲۲)

په پښتكوي ادات يا توري
(د پخوانى لوست پاتي برخه)

درنو او محترمو د پښتو د لوست مينه والو !

دېر خوشحاله يم چي نن مو بیا په سلامونو او بنۍ(ښو) هيلود پښتو لوست ته هر کلی کوم در درس گذشته از یکعده ادات پښتو تاجا یکه مقدور بود به تفصيل ذګر بعمل آمد ، اين ادات در پښتو زياد است ما اينجا ازانعده نام مييريم که در زبان محاوره و نوشتار بيشراستعمال ميشود و آنها عبارت اند از:

په - کي - لره - نه - له - له - لا - بیا - ته - پسي - وُ - نو - چي....

په دغو کي دېريو ته اضافي توري هم ويل کيري لکه :

له - پُر - په - تير - سره - خخه - وروسته او نور

برسيپره په دی دا لاندي ادانوته په پښتو ادب کي ارتباطي ادات ويل کيري او له کلماتو سره د وروستاري او مختاري (لاحقي) او یا پسوند او پيشوند په توګه کارول کيري :

- لاندي تحت ، زير

- باندي بالاي ، بروي

- حببني بعضی

- از خخه

- دي

- پسي یا ور پسي به تعقیب ، بعد از
به این مثالها توجه فرمائید:

که له ما سره مرسته وکړئ زه به له تا سو خخه دېره منه وکرم
اگر با من کمک کنید من از شما بسیار امتنان خواهم کرد (منون خواهم گشت)

- پُر میز باندی دبر کتابونه پراته دی ، ته کوم کتاب ته اره لری ؟

بروی میز کتابهای زیادی افتیده اند ، تو به کدام کتاب نیاز (ضرورت) داری؟
زمور چینی چوانان ورونه او خویندی د خپل هبود په تبر تاریخ باندی هېڅ نه پوهیزی
برخی از برادران جوان و خواهران ما از تاریخ گذشته وطن شان هیچ نمیدانند

- اوس نو پوبننته را منځ ته کیوی چي په چا باور وکړو؟

حال سؤالی به میان می آید (پیش می آید) که به که باور ګنیم؟

- زه لا تر اوسه تیار نه یم ته څه زه به در پسی درشم

من تا هنوز آماده نیستم توبرو من به تعقیبت می آیم

- یوه ضروري یادونه :

اوسمی چی خبره د اداتو (توری یا حروف) را پورته سوبده نو لازم او ارینه ګنل ګیوی چي
د دوی او اصلی پښتو توریو تر منځ توپیر هم دلته په ګوتو کرو:

اصلی توری خو هغه توری دی چي په مجرد ډول د عربی رسم الخط په شان (پرته له ځینو ځانګړ
تیا وو) لیکل ګیوی خو بیا یو څو چي سره یوځای شي نو یوه معنی داره ګلمه جوروی
لیکن ادات پرته له یو دوو مجردو تورو نور تول د دېرو توریو خاوند وي ، خرنګه چي پورته د
دوی په اره خبری وسوی

اصلی توری : یا چُپ (صامت) توری دی اویا آواز لرونکی ، چي هغو ته په پښتو ادب کي
(امدادی یا دعلت) توری ویل ګیوی او هغه مو تاسو ته په ۱۳ او ۱۴ لوست کي درېشودلیدی
تأثیر ادات بر اسماء و ضمایر:

د اداتو اغیزه پر کلماتو او ضمایرو:

۱ - تأثیر ادات بر ضمایر :

اگر ادات فوق قبل از ضمایر منفصل جا میگیرند (صرف صیغه های مفرد) آنرا متأثر ساخته و
بصورت (ما ، تا ، هغه ، هغی) در می آورد مثلاً:

۱ - زه له تا سره توکی کوم من با تو مزاح میکنم

۲ - ته له ما خڅه څه غواړي؟ تو از من چه میخواهی؟

۳ - هغی پېغلى په خندا وو کی رازونه نغښتی در خنده های آن دوشیزه راز ها نهفته
در جمله ۱ دو ضمیر (زه و ته) استعمال شده که ضمیر اول بحال خودش و ضمیر دوم بنابر
موجودیت ادات (له) به ضمیر نوع دوم (تا) در آورده شده

۴ - تأثیر ادات بر اسمای مذکر:
- نامهای مفرد بی اثر بوده اما از اخیر اسم جمع اینگونه اسماء (ه) حذف و عوض آن (واو
مجھول) آورده میشود:

۵ - دکان (مفرد) ، د کانونه جمع

احمد له دکان څخه سودا راوري دکان اسم مفرد مذکر است تغییر نکرده
خلک له دکانونو څخه سودا راوري دکانونه جمع دکان به دکانونو تغییر یافته است

۶ - نامهای مذکری که به (ملینه ی) مُنتهی شده باشد:

بهتر آن باشد تا بروی استعمال جملات ذیل تأثیر ادات را در جمع و مفرد این نوع اسماء
ملاحظه فرمائید :

د پسرلی په موسم کی هوا دېره بنه وي پسرلی مفرد که به پسر لی تبدیل شده

د پسرلیو په راتګ سره خلک خوشحالیږي پسرلی جمع پسرلی به پسرلیو بدل شده

له زمری سره لوبی مه کوئ زمری اسم مفرد که به زمری برگردانه شده

له زمریو سره لوبی مه کوئ زمری جمع زمری که به زمریو بدل شده

ستا د ورور کور چېر ته دی؟

ستا د ورونيو کور (کورونه) چېر ته دي؟

تمام نامهای مذکور طبق قاعدة بالا با اداتی که درین درس ذکر شده استعمال میگرند.

۳- تأثیر ادات بر اسمای مؤنث :

تشریح همه نامهای مؤنث و الحاق آنها با ادات ، از حوصله این درس بیرون است. شما با اندک توجه و تشخیص مفرد و جمع صورت درست و صحیح استعمال آنها را با ادات در ذیل درخواهید یافت ، به این مثالها توجه فرمائید:

د مني او د کدو توپير نه شي کولي؟

د منو او د کدوانو دېر توپيرونه دي

د انا لوڅي پبني

د غواوو شيدي

د بیزو لکی

د بیزو ګانو جنګ

د شيدو پېړېوی

د کر کی هنداره

د کر کيو هنداري

درنو او ګرانو د پښتو ژبي زده کري مينه والو تر راتلونکي لوست پوري، مو په لوی او مهربان خدای سبارم ، روغ او رمت اوسي !